

Téglás, Hajdú megye

L.: A burgonyát it maguknál hoty hívják? / V.: Kolompér. / L.: Hogy? / V.: Kolompér. /

L.: És ha a / kolompér megérett, akkor mi csinálunk vele? / V.: Félássuk. /

L.: S ha az erdőt / ki / az erdő /ből / kivágjuk a bokrokat, fákat, asztán ottan keletkezik egy / nagy darab üres terület, aszt minék nevezzük? /

V.: Írtás. / L.: Hogy? / V.: Írtás. /

L.: Mi az, / ahova a krumplít elrakjuk szabadba? / V.: Verém. /

L.: Hát, aszt a kis felete / magot, amit a levezsbe teszünk? Ijén / beteg-levezsbe? / rántollevezsbe? / mijem magos leves? / V.: Kemímag. / L.: Igen. /

L.: Házat építeni látott-é már? / V.: Láttam. /

L.: Mijen gèrèndák vannak itt a padláson? / V.: Szóal oan nagy vastag gèrèndák vannak. / L.: És asztán a nevük / micsoda? / V.: Gèrènda. /

L.: És ami it körbemegy a hász falán, az mijen gèrènda? / V.: Mester-gèrènda. /

L.: Azután ami a lektelejen van? / Vagy ami így ál? / — Ezeket nem is- / meri. / Hát, itten / aszt a / amit a lovak húznak, / aszt minék nevezik itt? /

V.: Szekéir. / L.: És ha tehenek húzzák? / V.: Szekéir az is. / Akkor is.

L.: És kocsinak mit neveznek? /

V.: Szóval aszt a könnyebb, / kis féderés / kocsikat. / Aszt nevezik kocsinak. /

L.: És a szekérnek mijen részei vannak? Most aszt / mint kocsisembèr, aszt úgy mesélgesse el! / Holyha szélszèdi a szekeret, mit vész lè elöször és mit csinál vele satöbbi. /

V.: Szóval hotyha a szekeret szíjelszèggyük, / ki kell elèbb a kereket szèdni / vagy mi, a tengèj / búl a löücsöt, / levesszük a löücsöt, / s mikor a löcsöt leszét- / tük, akkor levesszük az óudalt. /

L.: Hogyan szèdi le? Elöp kivész valamit? /

V.: Elöp kivésszük a tengèjvikszeget, / és akkor kivésszük a löücsöt. / A löücsöt leszèggyük, / levésszük az óudalt. / Akkor az óudalt leraktuk, / akkor az ájdèszkát, / és akkor a nyútóút, / a kerekeket / kiszèggyük. /

L.: A keréknek mijen részei vannak? / V.: Hát, / a keréknek van, / min- / dènféle risze van. / H.: Mi van rajta / kívül? /

V.: Kívül van a ráf. / H.: No, most utána az a ja, ami következik? /

V.: Talp. /

H.: No, most a talba ami bele van eresztve? / V.: Talpfába? /

H.: Ezek a kis részek, amik így bele vannak eresztve. / Egy-egy ijen ki is / törhet esetleg, nem? / V.: Igen. / H.: Akkor pótolni kell, / hogy mongyák? /

E.: Küllő. / L.: Hogy mongyák? / V.: Küllő. /

H.: No, most a küllő itten mibe vam benne? / beleeresztve közepütt? / Mer itt is beleilleszkedik ugye valamibe? /

V.: Tudom, ety kis / fakerégbe vam beléhúzza. / H.: Na, eszt hoty híjják? /

V.: Hát. /

H.: Asztán abba a fakerégbe is van egy / vas rész, ugye? / V.: Igen. /

- H.: Na, annak mi a neve? / V.: Puska. / H.: Puska. / Hejes. /
 L.: Hát, ez amin ül most, az micsoda? / V.: Széik. /
 L.: És ha asz kisebb, akkor aszt hoty híjják? / V.: Hát, aszt is ugyan-
 úty híjják széiknek. /
 L.: Hát, amibe fekszünk, annak mi a neve? / V.: Ágy. /
 L.: És amivel takaródzunk? / V.: Dunna. /
 L.: És / a dunnára mit húzunk rá? / V.: A dunnára? / Tokot. /
 L.: És mi van a dunnában? / V.: Töll. /
 L.: És amit a fejünk alá teszünk? / V.: Párna. /
 L.: S az embër / úgy / ha lë akar fekdüni, akkor mi csinál? az ágyat.. /
 V.: Mégigaziccsa elëbb / és úgy lefekszik. /
 L.: Az asztalra mit szoktunk tenni? / V.: Átyterit.. / vagy mi : asztal-
 teritőit. /
 L.: Hát, az ebédet hol főzik? / Mi az amin főzik? / V.: Vaskonyha. /
 L.: Hogy? V.: Vaskonyha. / L.: Vaskonyha? /
 L.: És hotyha nëm vazsbul van, / akkor minék nevezik? /
 V.: Hát, ém még nem láttam, / hogy ne legyik vazsbul. / L.: Igën. /
 L.: És ha mongyuk / asz téglából van, amin főzik? / V.: Hát, asz léigla-
 konyha akkor. /
 L.: Mivel / tüzelnek? / V.: Fával. / L.: Mással nëm szoktak itt? /
 V.: Széinel is. /
 L.: Igën. / Aszt hogy mongyák ittën, / hogy / ez ittën fa, ez mäg..? /
 V.: Széin. /
 L.: Szén. / S mongyuk aszt mongyák, hoty : hozt, te a fát, te mäg a..? /
 V.: Szenet. / L.: Nëm így mongyák hoty szenyet? / V.: Nem, széin. /
 L.: És mikor a dëszkát / gyalulják, mi az ami a gyaluból kijön? / L.: Az a /
 vékony / fa? / H.: Könnyen gyúlad, gyújtáshoz is szokták használni. / Aszta-
 lósnál látot má így gyalulni, ugye? / Na, mi az, ami ijenkor lejön? / Gyalu-
 lásnál. / Itt hogy mongyák? /
 V.: Hát, ém még nem nagyon láttam, / hogy / gyalultak. /
 H.: Forgács. Nálunk asz forgács vaty hókács. / Itt nem tudom, micsoda, /
 L.: Hát,.. /
 V.: Az van itten : forgács. / Hogy mongyák? / V.: Forgács. / L.: For-
 gács. /
 L.: Hát, a kútnak a részejit mongya el még. / Ahogy előbb elmesélte. /
 V.: Kúdgéim, / kúttosor, / kútágos, / kölönc, / védër, / kútkáva*. /
 H.: S amivel be van borítva, annak is van valami neve eselleg? / Így az
 ódalborításnak. / Nincs? / V.: A kúttosor. /
 H.: A kútnál, mikor így be van fával / kerítve, / az oldalrészeinek van
 valami neve? / V.: Az a kúdgéim / vagy mi : / kútkáva*. / H.: Az egész? /
 V.: Igen. /
 H.: Nemcsak a felső része? / V.: Igen, / az összes. / H.: Az összes. /
 L.: A malacokat mibe tartják itt? / V.: Disztóólba. /
 L.: És ahova / kiszaladgálhatnak a malacok? / V.: Disztóúkecc. /
 L.: És ha ez, / annak tejeje is van, annak a disztó.. / annak a / kifutó-
 nak, akkor mi a neve? / V.: Hát akkor is csak kecc. / L.: Igën. / Hát, ez most
 hogyan áll itten? / V.: Fërdën. / L.: Szóval ez nem egyenes, hanem..? /
 V.: Fërdën áll. / L.: Igën. / Tehát ez, akkor egyenes ez vaty pedig..? /
 V.: Fërde. /
 H.: Hoty történik itt a disznóölés? /
 V.: Mikor disztóút akarunk ölni, / akkor / kivisszük az ólbul és elhíjuk a
 hentest. / Mikó meg akarjuk ölni vagy / három ember / filit, / fàrkát / meg a lábát

mekfogja és ledütik. / Akkor a hentes mekszúrja / és akkor hasra fordítja / és akkor szálmát hoznak rá. / Meg'gyújsák. / Mikor szípen mékpérszelődött, / akkor a hentes / mekpucúja. / Mikor meg vam pucúlva, akkor rátészi / egy / ájtóra, / osztán a hátá / vígívágja / és akkor kiveszi a / sódarát, / kiveszi a / bétit, / azután kiveszi a nyelvát, / kiveszi a háját, / máját / meg a tüdőjét. / Azuta a fejit kéljele vágja, / kiveszi a nyelvít, / azuta a szalonnát levágják rula, aszd beviszik. / Akkor a / zodalát is kéljele vágják. /

Diszlóvágás.

Januárba, kérem, hát megőjük a diszlóút. / Elkészülünk a diszlóhoz. / Félkélünk hajnalba kit órakor, / Akkor / kit órakor félkélünk. / Akkor / ottan elkészítik az asszonyok a kását. / Akkor melegítnek reggelre, négy óra ety kis bört. / Eszt a kis bört megigyuk, akkor kimégyünk hajnalba, a / sötidbe, / nehogy beleharangozzanak, a / a sonkát elvegye a harangozó. / Akkor mánk / már kimégyünk, akkor mekfogjuk a diszlóút, / bemégyünk az istállóba. / Akkor ety kihájcsa. / Akkor kettem még várjuk kint. / Mikor kijött, akkor ékapjuk, akko főtthő vágjuk, akko késsel leszúrjuk. / Mikor leszúrjuk, a diszlóút, akkor mekfogjuk, kivigyük a / pérzselő hējre. / A pérzselő hējre húzunk ki szálmát. / Akkor a szálmát / mingyá / letegyük, akkor a diszlóút hasra fektessük. / Mikor hasra fektettük a diszlóút, akkor / a diszlóút / hasra fektettük, akkor tüzet rakunk rá. / Akkor meg'gyúcsuk / az óránál. / Akko úgy mégyén a tűz vígig rájta. / Mikor vígig mént a tűz rájta, / leigett, akkor mégeccer kaszával le. . lekapárjuk. / Utánna / még ety tüzet adunk neki. / Mikor mán, ez má kász van, akkor / ezután / jön, / bekennyük sárral. / Akkor még bekennyük sárral, akkor / mékhöm bōrgessük. / Akko utánna / kissel lekapárjuk, megöntözzük vízzel, akkor lekapárjuk. Mikor kász van, tiszta bőre a diszlónak, akkor rátegyük egy dészkára. / Akkor kiszégyük a nity sonkát. / A nity sonka kijön, / akkor utánna eszlet mingyá visszük, van ott egy dézsa, belerakjuk, ha nem, akkor még bevigyük ety teknőbe. / Mikor bevigyük, mikor bevigyük a teknőbe, akko kérem, / a sonkát mikor bevigyük, akkor a / le. . / a szalonnát lefordícsuk, asztat / mekfogjuk, / karon bevigyük az asztára rátégyük. / Akkor / utánna jön, utójjára marad a diszlónak a / ódala satóbbi, ezek a belső riszek, / ezek utójjára marannak. / Akkor szípen felvágják az ódalt, akkor ktfelē nyílik a diszlónak a / belseje. Akkor kivegyük a belet. / Miko a bél kijön, / a bél után / akkor, kérem, ott az asszony a teknővel vár, akkor az / mingyá beteszi a teknőjübe. / Mikor beletük a teknőjübe, oszt mingyá mégyén be az asszonyoknak, azok bontyák fel, akkor beviszik, / az embereknek beviszik akkor mán az ódalt. / Akkor hozzákeznek szédni az emberek a húst, sonkát kikerekítik fejele, a szalonnát szédik külöm még, hánnyák a zsírnakvalót ide, a / kolbásznakvalót eme tálba. /

Akkor az asszonyok leszettik rula a kövért, / akkor kiménnek a / kútho, / akkor kimossák a belet, melegítnek vizet és kimossák a belet. / Miko kimosták a belet, akkor bemennek, / akko hozzákezdenek kaparni. / Eszt mekkapárják úgy díre, / az emberek a díre megvagdossák a húst. / Akkor / ehez má mikor meg-mégvagdossák a húst, / akko közbe mégebídelnek. / Mikor mégebídeltek, közbe, / közbe, utánna / akkor már / mingyá nekifognak az asszonyok ideaggyák a belet, / a / ők még mekkapják a / megvan a kásafakasztás, akkor, akkorra ez má kász van, akkor má mégyén bele a / az asszonyok csinájják a hürkát, / az emberek mek csinájják a kolbászt / s ezután dilután négy óra asztán fertig van egy diszlónak a / feldolgozása. / Ezután nap az asszonyok hozzákeznek / ris pogácsát, hájaspogácsát sütnek, / asztám mek hürkát sütnek ki, / az embe-

rek még bört készítenek elő, akkor isznak-esznek, reggelig mulatnak. / Egy disztónak ennyi a feldolgozása. /

H.: És a füstre szoktak-e valamit tenni? /

E.: *Hojne! Maj ez má két hét után, mikor beszózóddik, akkor asztám mégyén az izére, / mer má mikor ém montam má akkor mént a sózóúba is bele egyenest mind. / Má sózóúba ménd bele, az emberek berakták a sózóúba, — eszt kihattam belőüle. /*

H.: Itt nagyon jó / szalonnákat szoktak ity sózva készíteni az Alföldön, / ijen fehér szalonnát, ugye, amit nem tesznek füstre, / itt is szoktak? /

E.: *Hojne, aszlat, itt is van / De csak aszlat mán / nem teszik füstre, hanem aszlat hideg vízbe sózzák le. /*

Megeligedis.

Akkor aszt na, látom, megeligedisről vót szó kérem, hát, / én is megeligedett embernek íreszttem magamat ety télen. / Mer hallottam, hogy / eccer ety kiráj beteg vót. / Hát, asz monták, / szóval a / az / a tudósok mind összejöttek, / hogy mégis lejjik el az orvos / vagy a kirájnak a betegsigit. / Hát, osztá /arra aszt tanálták-ki, hogy a / a megeligedett embernek az ingit vegye magára, / a kirá akkor minden betegsígibül kigyógyul. / Hát, méntek a tudósok szanaszíjtel az órszágba. / Hát, / méktanátak egy juházböjtárt, legeltette a dam (?) két ódalon a nyáját. / Hát, kértik túle, na „hogy van fíjatalember“? Aszongya: „Még vagyok elígedve, boldog ember vagyok.“ / „Na, — aszongya — / akkor aggya ide az ingét akkor ócsém uram!“ / „Hát, hogy aggyam oda az ingemet, mikor nincsen ingem!“ /

Hát, asztán / eén is mikor / jöttem-méntem ity kint a határba, a graóf úrral hát / ojan jó ósmereccsígbe vótam, méntem kifele a mezőre / mégnizni a velemín igy vasárnap reggel. / Nohát, osztán „hogy van / Deme barátom?“ / „Hát, nagyon még vagyok elígedve a sórsommá, / íjem megeligedett ember Magyarországon még nincs, mint én.“ / „Hát, én eszt nem tom elgondolni, Deme, — aszongya — hogy / eszt a nagy megeligedist!“ / Mondom hát / mégmagyarázom má, ha. . / n em tuggya, hogy mi az a megeligedis. / „Hát, nem tudom“ — aszongya. / „Hát, — mondom — . . / akinék nyóc tehené van, — mondom — asz szeretné, h s ty tíz légyén. / De nekém nyóuc lányom van, hát má én nem szeretnik tízet!“ /

Egy görcsöt kötött a / zsepkendjire, osztán hát élette a zsebjibe, hogy maj ha ű hazamégyén, hogy be tuggya írni a noteszibe, hogy elmeslje a kollegájinak. /

Az egyes szavakra kérdezett Lőrincze Lajos és Hegedűs Lajos, válaszolt Varga György 18 éves kocsis, tszcs-tag. A „Disztvágást“ Elek István 42 éves fuvaros, a „Megeligedist“ Deme Gábor 61 éves gazda mondta el Lőrincze Lajos felkérésére. A hangfelvétel 1950. október hó 29-én készült mágneses „Dimafon“-hangfelvevővel a nyelvjárási gyűjtők együttes téglási kiszállásán a beszélők tudtával. A hangfelvételt készítette, átírta és közzéteszi:

Hegedűs Lajos.